

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Odgovorni vrednik in založnik: **Dr. Janez Kr. Pogačar.**

№ 51.

V Četertik 20. Grudna.

1849.

Povabilo na naročbo „Zgodnje Danice“.

za prihodnje leto 1850.

Zgodnja Danica“ bo prihodnje leto kakor dozdej vsak četertik izhajala: vender ne bo cele, temuč le pol pôle obsegla, včasih pa, kakor bodo posebne zadeve ali potrebe terjale, kakšno doklado pernesla; redovno bo vsak mesec bravcam pol pôle „cerkvenih zgodbeh“, ki jih gosp. fajmošter Hicinger pišejo, v dokladnim listu podala.

Ker ni upati, de bi se posebin šolski list mogel ustanoviti, bomo nekej prostora v „Zgodnji Danici“ tudi za šolske in učiteljske reči odločili, in mislimo, de bomo s tem vsim tistim prijatlam šol ustregli, katerim je nar več na tem ležeče, de se ljudska omika v duhu kersanstva godi in zvišuje.

„Zgodnja Danica“ z dokladami vred bo — ako se v novim letu poštnina ne poviksa — kakor dosihmal veljala za celo leto po pošti 2 gold. in 40 krajc.; za pol leta pa 1 gold. in 20 krajc. Scer pa velja v tiskarnici prejmana za celo leto 2 gold., za pol leta pa 1 gold.

Naročila prejema vsaka cesarska pošta, scer pa tudi gosp. Jožef Blaznik v Ljubljani in vredništvo „Zgodnje Danice“.

Po novih postavah ni treba za naročivne pisma z dnarjam vred nič poštnine plačati; tode na pismo, ki se natiskarju gosp. Jož. Blazniku ali pa vredništvu „Zgodnje Danice“ poslje, se mora zapisati „Naročivni dnar“ („Pränumerationsgeld“).

Od nebeškiga veselja.

(Poleg Tomaža Kempčana.)

O kakošin veselja šum glasan
V visoki domovini gor doni!
Kjer večno ima z Marijo Jezus stan,
In blagor le na blagor se versti.

Gor duhov verste blišijo,
Serčno Stvarnika častijo;
Gor v nebeški zlati hiši
Kaze jim se kralj nar viši.

Krone krasne nosijoči,
Citre glasne vbirajoči,

Raje svete vodijoči,
Pesmi vnete spevajoči
Služijo Bogu presvet' mu vsi.

Oni: Sveti, sveti, sveti!
Ne odnehajo mu peti
Gor pred tronam vsemogočnosti.

Z enim glasam povišuje
Ga v napevih čudapolnih
Množica nebes vesoljnih;
Ker v svitlobi on kraljuje,
In izvoljenim daruje
Zavzivati se v sladkosti vsi.

Serafi njega molijo
Ljubezni ognja vneti;
Kerubi se mu uklanjajo
Časti, strahu prevzeti;
Se Troni začudujejo
Zavzeti od njega ljubeznivosti.

In Gospo-tev trume jih sledijo,
Ki z dobroto njega se pojijo;
Poglavar-stva pa se pridružijo
Jim v ljubezni in veselnosti.

Vojna pa oblast gor in moči
Z gromam skoz oblake tje hiti
Hude plasi, resno straši,
Dobre brani v vsi prijaznosti.

Nadangelov vesel je šum
V edinosti angelskih trum,
V nebeskim dvoru gor Boga časté;
Mu prošnje nase prineso,
Dari njegove nam neso,
Se vsim nam varhe kažejo zvesté.

O ti presvitla množica!
O ti dežela mila vsa,
Kjer angeli z ljudmi se veselé!
O mesto božjiga miru!
Kraj zvelicanskiga sladu,
ki obsijan od luči je svitle.

So odvzeti solz dolini,
Gor so v pravi domovini.
Čistost jim je k lepotini,
In ljubezin jih edini.

Truda pot jih ne zaliva,
Nič se njih ocem ne skriva,
Prec od njih bridkosti udrejo,
Radosti vse jim cvetejo,
Viri vsih dobrot jim vrejo.

O kako blaženo je v družbi ti!
Tam Bog kraljuje na vse večnosti.
Tam je dežela sreče, milosti,
In luč resnice sveti brez noci.

Breacé naj torej strune slovesno,
Svetniki hvalo naj Bogu pejo;
Ker on jih je povzdignil v tako čast.
Naj njeno gre vsa slava in oblast
Gospod! česeno bode ime naj tvoje,
Vse naj ti večno Aelujal peje.

II.

Šola in cerkev.

Kako dobro, koristno in potrebno bi bilo, da bi za šolstvo in učitelstvo posebin list ali časopis imeli, je bilo že večkrat omenjeno. Sej vsakteri lahko spoznā, da imamo veliko skerb za to imeti, kako mladost v šoli prav in s pridam učiti, nje um in sercé prav omikati, in jo k resnični časni in večni sreči prav vižati in napeljevati. Vera in že pamet sama nam to dolžnost naloži. Zato nas je prav zlo razveselilo, ko smo zvedili, da hoče vredništvo „Zgodnje Danice“ z začetkam pri-

hodnjiga leta poslednjo stran za šolske in učiteljske reči odločiti. Cerkevni list brati je že tako zlasti učitelju sedanji čas potrebno, ker se ravno v poterjenje, zbujenje in ohranjenje prave vere izdaja, in vsakimu kristjanu, posebno učitelju na tem nar več ležeče biti mora; ravno tako pa bo marsikej, kar bo od šolstva in učitelstva pisano ne le učiteljem, ampak tudi staršem in drugim oskerbnikom in prijatlam mladosti v prid in veselje služilo.

To bo pa tudi lepo znamenje potrebniga zedinjenja cerkve in šole — rečem „potrebniga zedinjenja“, ker se le s tem od šole prava korist v resnični prid in blagor človeštva upati zamore. Vsak dober učitelj s cerkvijo derži, in mu bo zavolj tega tudi zedinjenje cerkveniga in učiteljskiga lista gotovo po volji.

Ker so se pa sedanji čas nekteri tolikanj poganjali in vpili, ali se vpijejo: Ločimo šolo od cerkve, naj se duhovsini vsa oblast čez šole odvzame; ker ta „zapeljiva beseda“, kakor naši častitljivi škofje v pastirskim listu pravijo, „tudi nektere, ki dobro mislijo, in si za pravo zučenost prizadevajo, moti“; in ker se je tudi po nekterih slovenskih krajih med šolskimi učitelji enak hrup zagnal; torej gotovo ne bo nepotrebno, to reč se malo pretresti, in v dober prevdank in premislik dati, ali bi bilo to prav ali ne, in kakšni nasledki bi se iz tega za mladost in človeštvo izhajali.

Šola je naprava v odgojitvo ali izrejo in pravo omiko mladosti, zaroda človeškiga. Kakor bi več kot nespametno bilo, dolžnost staršev za izrejo otrok samo v to odmejiti, otroke le nekoliko unanjiga zadržanja in posvetne dostojnosti navaditi; ravno tako bi nič manji neumnost ne bila, terdit, da šola z ničimur družim opraviti nima, kakor mladost nekterih potrebnih znanost, branja, pisanja, rajtanja itd. izučiti. Kakor je staršev dolžnost, tako je — pa v vikši stopnji — naloga šole, človeka po vsih njegovih zmožnostih in na vse strani omikati. — Ne le um je treba z vednostmi, in nar manj samo s posvetnimi vednostmi bogatiti: sercé, to nar rodovitni polje za vse dobro in hudo, posebno v nježni mladosti za vse dovezetno, to sercé zlasti je treba omikati in oblažiti, voljo k dobri, k pokorsini in vsakteri ednosti nagniti, in jo z gnju sam navdati do vsiga hudiga, do greha in hudobije. Le šola, ktera si tako vse dušne zmožnosti človekove izobraziti in oblažiti prizadeva, svojo imenitno nalogo popolnoma spreumé in spolnuje; ako pa to stori, moramo tudi njeno visoko vrednost spoznati, ker je prid in blagor prihodniga zaroda nji izročén.

In ta naprava bi se mar e r k v i odvzela, ktera je od Kristusa postavljena v izrejo človeštva h kersanskimu življenju? Cerkvi, reči smem, božji materi človeštva, bi se izreja njenih otrok branila? ona naj bi

se za njih omiko več ne pečala? ona naj bi več ne čula nad podukam, ki ga prejema? Ali cerkev bi ravnoteru gledati morala, in bi ne smela ne preiskovati, ne braniti, ako se njenim ljubljanim otrokam namesti mleka zdraviga uka strup spačenih, nevarnih in brezbožnih vodil daje? Naj se nikar ne reče: če se tudi šola od cerkve loči, saj se njenim služabnikom, duhovnim pastirjem branilo ne bo, otrokam v šoli kersanski nauk razlagati! Sodite sami: ali cerkev dovoliti zamore, de bi veroznanstvo, bogoslužnost, ki človeka njegovimu nar vikšimu, pravimu in večnimu poklicu naproti pelje, ki je perva in nar vikši vsih družih vednost, tako de vse druge vednosti le po nji resnico in svitlobo, gorkoto in življenje prejmejo, de bi bogoslužnost, ktera vso duhovno omiko človekovo prešiniti mora: ali zamore, pravim, cerkev dovoliti, de bi bogoslužno veroznanstvo med druge učivne vednosti, enako branju, pisanju in rajtanju, se potlačilo? In potim, ali bi se cerkvi po pravici bati ne bilo, de bi dobro seme, ktero bi se po njenih služabnikih ob eni uri v mlade serca vsejalo, ob družih urah spet zaterto in v nič djano ne bilo? — Kakor se vse, kar se uči, z vednim oziram na Boga učiti zamore, in bi bilo tudi tako učiti treba; ravno tako se pa tudi vsaka reč, ki se uči, tako obrniti zamore, de se z vnmernostjo za vero, z nevero in brezbožnostjo že otročje serce popači. Pri tem le opomnim, kako nevarne neprimere za to se žel lahko v izberi šolskih bukev storijo. In mem tega, kakor rad spoznam in veljati pustim, de učiteljski stan veliko vrednih, pridnih in kersanskih mož ima, vendar dajte sami odgovor na vprašanje: Ali bi cerkev dopustiti zamogla, de bi odgojitva, izreja mladosti, njenih otrok, po veči del njeni čuječi skerbi odtegnjena in možem izročena bila, od kterih cerkev nič spričbe, nič poročstva nima, če bodo mladost po kersansko dobro gojili ali izrejali? Ali bi zamogla cerkev v to dovoliti? Tega ne more, ako sama sebe zatreti neče; tega pa tudi ne sme.

Jezus Kristus, kteri je cerkev za napravo v posvečenje in izveličanje vsih ljudi za vse čase ustanovil, je svojim aposteljniam in učencam, in po njih vsim služabnikom svoje cerkve njih poklic z razločnimi besedami naznanil: „Pojdite po vsim svetu, učite vse ljudi, kersujte jih — in učite jih vse spolnovati, kar sim vam zapovedal“. Sin božji sam je tako škofe in mašnike svoje cerkve za učnike in odgojitelje človeštva postavil; on, ki je duše s svojo kervjo odkupil, je podučenje, oblaženje in posvečenje teh duš svojim namestnikam cerkve izročil. Zares lepa pravica, pa tudi sveta, težka dolžnost! — Cerkev tedej je postavljena, ljudi za Kristusa, za njegov nauk in za izveličanje izrediti, njih um s spoznanjem božjih

resnic razjasniti, njih serce z vero, upanjem in ljubeznijo kersanstva oblažiti, njih voljo z navdajo kersanske postave posvetiti. In de bi svoji cerkvi pokazal, v kteri starosti naj izrejo človeštva z nar večim pridam začne, ji je Jezus, božji prijatelj otrok, sam ljubeznjivo podoba dal rekoč: „Pustite otročiče k meni, in nikar jim ne branite, ker njih je nebeško kraljestvo“. Kakšna neznanana krivica do cerkve je torej, če ji z odločitvijo šole od Boga izročeno opravilo izreje človeštva braniti in kratiti hočejo! Ali ni to kersansko ljudstvo, ali ni ta mladost lastina Gospodova? Ali niso mašniki pastirji ljudstva? Ali smejo dopustiti, de bi to ljudstvo, ta mladost se zapeljevala? Kaj bi škofje in mašniki cerkve svojimu gospodu Jezusu Kristusu enkrat pri sodbi odgovoriti mogli, ko bi zdej izrejo otrok v kersanskih šolah strahljivo in brezvestno iz rok spustili? Nikdar — stem zadolženjem nočejo služabniki cerkve pred sodni stol Božji stopiti. Če se svojih predhajnikov v svoji sveti službi spomnijo, s kakšno zvestobo, s kakšno gorečnostjo in s kakšnim srečnim nasledkam de so si za poduk in izrejo kersanske mladosti prizadevali, zavolj pospeha prave vere, zavolj osrečenja človeštva ne morejo in ne smejo dopustiti, de bi se šola od cerkve odtergala. Pravice, ktero je Bog sam cerkvi do šole dal, ji noben človek odvzeti ne more. Ravno to tudi vsa zgodovina kersanstva spričuje.

Že perva čase kersanstva je cerkev svoje šole napravila, v kterih so se učeniki s toliko spretnostjo in modrostjo obnašali, de so, kakor v Aleksandrii, clo ajdje te šole obiskovali. Zgodovina nam spričuje, de je šola od nekdej od cerkve postavljena in vizana naprava bila. Cerkvenc zbirala so škofam za sveto dolžnost na serce položile, v svojih škofijah šole napraviti. V šestnajstim stoletji je sv. Jožef Kalasančan clo poseben red ali orden ustanovil, v kterim se duhovni čisto le s podukam in izrejo mladenčkov pečajo. Krivica bi bila, blaženo prizadevanje društva zamolčati, kteriga udje so si kakar učeniki in odgojitelji mladosti za cerkev in derzavo neutajljivo nar veči zasluge perdobili, in ti so — Jezuiti. Vem seer, de marsikoga že neprijetno stresne, če jih le imenovati sliši, pa resnica se pričati mora: in ko bi tudi naši jeziki molčali, spominki, ki so si jih očetje Jezusoviga društva z razširo vikši znanске in djanske kersanske omike in svojim prostim, pa stavnim ljudskim podukam naredili, zgovorniši kakor jezik njih slavo oznanujejo. In kteri še živé, ki so k njim v šolo hodili, se gotovo le s spoštovanjem in hvaležnostjo, z ljubeznijo in veseljem teh svojih nekdanjih učiteljev spomnijo, jih še v grobu blagrujejo, in v prid naše mladosti serčno

želijo, de bi se pač spet takim učiteljem šole izročile. To opomnim le v spričevanje, de so kristjani vse čase šole za cerkveno napravo v bogoslužno izrejo mladosti imeli. Še le v tim stoletji so cerkev in njene služabnike od občevanja šol odrivati jeli — s kakšnim nasledkam, se vidi očitno; našim dnem pa je prihranjeno bilo, na popolno ločitev šole od cerkve tišati. De je ta naklep vnebovpijoča krivica do cerkve, se iz rečeniga jasno pokaže; v kakšno neizrečeno nesrečo pa bi spolnjenje tega naklepa narode pripravilo, vsim učiteljem in drugim pravim rodoljubam, katerim je za resnični prid človeštva mar, v premislik zdej nekoliko razložiti hočem.

De bi nesrečo izvidno in dobro pokazal, ktera bi iz ločitve šole od cerkve za človeštvo izvirala, in ktero tisti, ki se za to poganjajo, tudi namenjeno imajo, rečem: kdor hoče, de bi se šola od cerkve ločila, ali de bi se šola cerkveni oblasti ali duhovšini odtegnila, ta želi in hoče keršanstvo zatreti. Pa kdo poreče: šola naj bi se le od cerkve, ne pa od keršanstva odločila. Kteri tako praviš, te vprašam, kaj pa si v besedi „keršanstva“ misliš? Mende pač od Kristusa razodeto in od aposteljnov oznanovano resnico? Če si to, kar je prav, misliš, tako je keršanstvo v cerkvi, in ohranjenje in deljenje zastave verskih resnic je naslednikom aposteljnov, škofam in mašnikom izročeno. Šola torej, ktera se od resnice keršanstva ločiti noče, mora zato tudi zedinjena ostati z oznanovavko te resnice, s cerkvijo, to je s predniki in služabniki cerkve. Ne keršansko oslepljenje je tedej, hoteti, de bi se šola, naprava v izrejo in omiko človeštva, od cerkve ločila. Brez sodelstva in občevanja cerkve je bogoslužna izreja na ravnost nemogoča; in iz mladosti brez bogoslužne izreje ne more nič družiga biti, kot spačeno, obnemoglo ljudstvo brez vodila, brez prave modrosti, brez moči in brez srečne prihodnosti, ktero je še vsako državo v neizrekljivo nadlogo in pogubo pripravilo, kakor žalostna skušnja po nekterih državah, in posebno na Francoskim obilno spričuje.

Od kod se vsa prava omika, prava sreča in blagor človeštva izhaja? Samo iz keršanstva. To nam spričujejo dežele in kraljestva nekdanjih in sedanjih časov. Nehvaležnost in neumnost naših dni pa keršanstvo, vir vse prave blagosti, zatreti hoče. De bi vera v Jezusa, in z njo vsa sreča, vsa blagost od nas zbežala, to je namen tistih, kteri se z jasno zavedo za ločitev šole od cerkve poganjajo, in si z lažnjivim obetanjem in pregovarjanjem v to tudi druge za pomagavce pridobiti išejo. Spričljejev k temu se ne manjka.

Dau danasnji ni majhno število tistih, kteri z

lažjo, s sovraštvam do Boga in do človeštva vse božje in človeške naredbe prevreči, in vse zaveze raztergati išejo, ktere se keršansko družbo edinijo. Ti so, kteri pravo prostost in pravo srečo človeštva spodkopati hočejo, de bi potem sami na tron povzdignjeni svoji samopridnosti stregli, in somopašno in neusmiljeno čez ljudstvo gospodarili. Njih nesrečni namen, v kteriga si prizadevajo, je, narode oslepiti in zapeljati. Zlasti pa neskušeno mladost spačiti išejo, in vsaktero priložnost v to obernejo, jo prekaniti in v hudobijo in brezbožnost zavoditi. Vera v Kristusa, pokorsina do njegove svete cerkve, ja vsaka misel na Boga naj bi se iz mladih sere iztrebila: čut za resnico in pravico, za ljubezen do bližnjiga in premago samiga sebe naj bi se že v duši otročičev zamoril; in de bi keršansko podučenje v šoli mladost ob keršanstvo pripraviti ne branilo, naj bi se šola od cerkve ločila, in ne keršanska in keršanstvu nasprotna postala. To je namen pri ločitvi šole od cerkve, kar je neki poslanec v tistim Frankfortu na ravnost izrekel, ker pravi: „Taka od vsiga keršanstva oprostena narodna šola se mora ne le na Nemškim, ampak po celim svetu vpeljati, ker brez tega prave svobode ni; in iz take šole se mora vsa bogoslužnost, vsa vera, vsa sanjarija od dušne neumerljivosti in vse duhovništvo odmesti in odpraviti“. Pri njem je vsaka beseda od Boga v šoli pregreha nad čistim človeštvam, sramota za svobodo narodov. Kakor so v Švajcu, pravi, šolo keršanstvu odtegovati začeli, tako se mora šola v vsih deželah preurediti, de se bo človeštvu, Bogu in veri v Boga odtegnilo. S tako od cerkve ločeno, nje voditvi odvzeto, in od keršanskiga duha ne več navdano šola naj se človeštvo na tisto stopnjo postavi, s ktere se bo, kakor je neki drug poslanec v Frankfortu rekel, vera od ljudi spet tje nazaj povernila, od kodar je prišla v nebesa.

Iz tega vidite in se prepričate, kaj taki „osrečevavci človeštva“ in „oznanovavci svobode“ s svojim naklepam, šolo od cerkve ločiti, išejo — šola naj bi se voditvi cerkve odtegnila, de bi ti ljudje nje voditev prevzeli, in jo v dosego svojih namenov rabili. In kteri so njih nameni, po njih ravno naznanjenih lastnih besedah spoznate: zatira keršanstva, tajba Božjiga bitstva, zasmeh vsiga naravniga zaderzanja, zanemar vse resnice in pravice. Za take spreemene, vodila in djanja z nekeršansko, od cerkve ločeno šolo mladost pridobiti hočejo; z mladostjo v takim duhu izrejeno potem svoje nesrečne namene spolniti upajo, kteri v resnici nič družiga niso, kakor človeštvo iz keršanske omike in oblaženosti v ajdovsko divjoto in živinsko gnusobnost pripraviti.

Prijatli! ne mislite, de bi bil nasledke ločitve

šole od cerkve prehudo popisal. Kdor je le z nekoliko paznostjo in previdnostjo poganjanje tistih pregledal, kateri to odgojivno napravo cerkvi odtegniti hočejo, se je prepričati zamogel od njih silniga sovraštva do kershanstva, ktero spolnjenju njih hudobnih namenov narmočnejši v bran stoji, in si torej po vsaki ceni, z vsimi pripomočki—kershanstvo raz zemlje odpraviti — prizadevajo. Kershanstva scer raz zemlje odpravili ne bodo, ker ima božjo obljubo, de bo ostalo do konca svetá. De bi pa kershanstvo od naše dežele in od našiga dela svetá odvzeto bilo, to bi utegnila morebiti kazin božja biti za hudobno počenjanje teh ljudi, in pa za našo nespamet in zanikernost, če skerbi nimamo, te naklepe sovražnikov Kristusovih v nič djati. —

De bi bili kateri zmed naših učiteljev po Slovenskim ta hudobni naklep v zatiro kershanstva imeli, tega scer nikakor ne mislimo in misliti ne moremo; vender je pa nektere k zaželjenju in poganjanju za ločitev šole od cerkve to zapeljati utegnili, ker so si umišljevali, de bi s tem svoj stan povzdignili, polajšali in osrečili — brez prevdarka hudih nasledkov, kateri bi se iz tega za kershanstvo in tudi zanje izhajali. Na ravnost in za gotovo, dragi učitelji! se reči zamore, de bi ločitev šole od cerkve v vašo lastno veliko škodo in nesrečo bila. Ko bi se šola od cerkve ločila, tedaj bi cerkev svoje lastne ljudske šole napravila, in bi duhovnam, kakor je že ob enim času na Francoskim bilo, v takih šolah, v katerih bi cerkveni oblasti in čujnosti izvzeti učitelji bili, clo kershanski nauk učiti prepovedala. Zdaj pa premislite, ali bi kershanski starši, kateri le količkaj vere še imajo, svoje otroke v take od cerkve ločene šole pošiljati hotli, in ali bi jih potem veliko raji v cerkvene šole ne pošiljali? Ali bi ne bila to vaša škoda, vaša nesreča? In mem tega, ali ni vsak učitelj, če je kristjan in če kristjan biti hoče, cerkvi in svojim duhovnim pastirjem že zavolj vere v podložnosti in pokoršini biti dolžan? — Nektere boljši in pridniši učitelje je pa k tem željam, šole od cerkve ločiti, lahko to nagnilo, ker so vidili, de v vsim svojim resničnim trudu in prizadevanji od svojih duhovnih prednikov ne le nobene podpore, ampak še nasprotovanje najdejo. Vi, skerbni učitelji! ste pri tem scer dobro mislili, pa ste se vender zmotili, ker nasledkov take ločitve niste prevdarili, in bi se s tem iz manjiga zlega sami v silno veči zleg pripravili. De se pa nektéri duhovni predniki za šole ne pečajo ali ji clo nasprotvajo, pa dostikrat pride od tod, ker je šola slabo obravnana, in torej mladosti le v hude razvade služi. Zato je pa šole dobro vrnati potrebno, in bodo tudi razvade nehale; čisto vse razvade in povsod odverniti pa mogoče ni. Šola je od vsih nekdanjih in sedanjih

modrih, previdnih in za pravi prid človeštva v resnici vnetih mož občno prav dobra in potrebna naprava spoznana; tega tudi nihče tajiti ne more, če le pamet poslušati hoče. To se vé, de to le od dobre šole veljá. Tisti nasprotniki šole, kateri zavolj nekterih mogočih in resničnih razvad sploh to napravo samo zametujejo, pa enako tudi nar boljši in nar potrebniši napravo na zemlji, od Kristusa postavljeno cerkev zavreči morajo, ker so tudi v nji bile, so in bodo marsiktere hude razvade. Vsako, tudi nar boljši, nar svetejši reč človek, ako hoče, v hudo obrniti zamore. Tedej ne zoper šole vpiti, zabavljati, napravo sploh zametovati in grajati, ampak — vrnati, popravljati, truditi se in si prizadevati, to je potrebno.

Dragi prijatli! skerbni šolski učitelji! kateri potem, ko ste se celo leto v prid otrok vbijali, za svoj trud na zadnje le zaničevanje in nehvaležnost prejmete, naj vas to nikar ne ostraši! Treba vam je res boljšiga časniga zaslužka, de se preživiti zamorete (ako Bog hoče, se bo pridnim učiteljem za to že oskerbelo); spomnite se pa tudi, de ste kristjani, de učite otroke zlasti zavolj vikšiga namena, zavolj Boga. „Kar ste katerimu teh malih storili, ste meni storili“, pravi Jezus. Če z vsim trudem in terpljenjem le malo opravite, ste pred Bogam, kateri ne gleda le dela, ampak zlasti serce, vender zvesti služabniki. Če si svojo dolžnost spolniti, in mladino v resnici osrečiti prizadevate, s tem služite Bogu ter išete njegoviga kraljestva; pri njem bote torej za to nar boljši plačilo prejeli. On, ki je rekel: „Išite nar poprej Božjiga kraljestva in njegove pravice, vse drugo vam bo priverženo“ — bo po svoji neskončni zvestobi spolnil svojo obljubo.

Iz poprej rečeniga, de zdej vse to povzamem, pa se izhaja, de vera, kershanstvo poglavitno stališe biti mora, na ktero je šole zidati treba, ako hočemo, de bo človestvu v pravi prid in blagor služila. Ako šole na kershanstvo stavili ne bomo, se nam bo godilo, kakor „nespametnimu možu, kateri je zidal svojo hišo na pesk — in ploha je padla, in vode so priderle, in vetrovi so pihali in se vperli v hišo tisto — in ona je padla, in bila je nje podertija velika“. Duh kershanstva našo mladost navzeti mora, ako od nje res dobriga upati, ako jo res osrečiti hočemo. Zastonj bo vse drugo poganjanje in prizadevanje, ako pred vsim duha kershanstva mladosti navdihniti skerbeli ne bomo. Iz tega se izhaja, de naj učitelji zlasti dobri kristjani bojo, kateri z besedo in iz gledam učiti zamorejo; ker nihče ni dati v stanu, kar sam nima. Zato je pa tudi potrebno, de si duhovni in drugi učitelji prijateljsko rokē podamo, se eden družiga podpiramo, in z ze-

dinjeno, združeno močjo mladost ne le po keršansko učiti, ampak tudi po keršansko izrediti prizadevamo.

Veliko koristniga in potrebniga v prid in pravo omiko mladosti in človeštva se bomo, kakor terdno upamo, z začetkom prihodnjiga leta v „Zgodnji Danici“ posvetovati in pogovoriti, in si v vzajemno korist svoje skušnje na znanje dajati zamogli. Zdej bi bilo pa želeti, de bi gospodje učitelji po Slovenskim to reč še prevdarili, in v tem svoje misli, želje in vošila očitno razodeli. Tudi naj bi se to še posebno po vsim Slovenskim razglasilo, de bi zlasti vsim učiteljem na znanje prišlo — in de bi se tako „Zgodnja Danica“ keršanskemu slovenskimu ljudstvu in keršanski slovenski mladosti v prid po vsim Slovenskim razširila. **Marii, zgodnji danici, bodi sreča naše keršanske mladosti izročena!** P.

Izlaganje Lavretanskih litanij

k časti in hvali presvete in brez madeža Device Marije, Matere božje.

(Dalje.)

Mati nedolžna, za nas Boga prosi!

S tim perimkam spozna katolska cerkev, de je Maria tudi v porodu devica ostala, kakor je bila pred porodom devica; de tedej Božja mati, ko je Kristusa rodila, devištva ni zgubila ne da duši ne na telesu, in de ni le brez bolečine, marveč z nezrekljivim veseljem rodila. (Mater inviolata, du unbefleckte Mutter). Podoba Matere nedolžne je: Sonce na nebu, ko pride v svojim teku v znamenje device. Sonce je Kristus, kateri bo v s. pismu sonce pravice imenovan. Ta podoba pomeni: Kakor svitloba iz sonca izhaja, krez poškodovanja ali pomansanja sonca, tako je Kristus luč in svit celiga sveta iz Marije device rojen bil brez poškodovanja njeniga devištva. Pisano je: „Pravični bo priselna svet kakor svitloba“; tedej ne pravi: „kakor ogenj“, ampak „kakor svitloba“, ker ogenj požge in pokonča, svitloba pa še bolj ozaljša: tako je Kristus s svojim rojstvom devištvo Marije le ozaljšal. — „Zakaj Kristus je prišel, pravi s. Avguštin, kar je bilo sprideniga popraviti, ne pa, kar je bilo dobriega, oslabiti“. In v apostolski veri spoznamo od Kristusa; de je bil rojen iz Marije device. To tedej je čudno rojstvo večlovečeniga Boga posebniga imelo, de je bil iz Device rojen. To je tirjala vrednost njega, kateri je bil rojen, to je tirjala svetost Matere, to je tirjala pobožnost vernih. Zato pa tudi cerkev od Kristusa pravi za s. Avguštinam: „Kteri nedotaknjenosti Matere ni zmanjšal, ampak posvetil“.

O Marija! ti nar čisteji zlato brez rije greha; ti nestrohljiva ceder brez trohnobe greha; ti ne-

dolžna Mati brez omadeževanja svojiga devištva; oh! kako rad bi ti svoje serce podal, pa bojim se, de je tebe nevredno, ker nič vredno ni. Per vsim tim ti pa vender, o nedolžna mati, kakor brezdnu vsiga usmiljenja, darujem brezdnno vse revsine, svoje z grehi omadežvano serce; očisti ga, in sprosi mi per tvojim Sinu milost, de bo Jezus v mojim sercu rojen.

Mati nedolžna, za nas Boga prosi!

Mati presveta, za nas Boga prosi!

Ta častivni perimk (mater intemerata, du ungeschwächte Mutter) izreče resnico, de častita Božja mati kakor pred večlovečenjem Sinu božjiga, tako o tistim času in potlej do smerti ni nikolimoža spoznala, ampak vedno nedotaknjenja, čista, neomadežvana in sveta Devica ostala. In ta častivni prilog sveta cerkev nekterim krivovercam nasproti postavi; leti Mariini zoperniki, oslepljeni od mesa si clo misliti niso mogli, de bi kdaj kak zakon deviški biti zamogel.

Res de sv. evangeli govori od bratov Gospodovih, ali premisliti je treba, koliko razpolov bratovstva je. Eni so bratje „po natori“, kakor sta bila Kajn in Abel brata, sinova enih staršev, Adama in Eve; in tacih bratov Gospod ni imel. Drugi so bratje „po rodu“ ali po zlahti, in zlasti per Judih so se zlahtniki brate imenovali; tako s. Pavel vse Jude svoje brate imenuje; tako bodo v evangeliju s. Matevza (13, 55.) Jakob, Jožef, Simon in Judas bratje Gospodovi imenovani, ako ravno so bili sinovi Marije Kleofove, zlahtnice presvete Device. (Joan. 19, 25.) Spet drugi so bratje „po duhu“; tako je Kristus vse svoje apostelne brate imenoval, in ženam, kterim se je bil po svojim vstajenju prikazal, zapovedal, naj tim bratom njegovo vstajenje oznanijo.

Pa saj mora nam vernim kristjanam to zadosti biti, de katolska cerkev enoglasno uči, de je Marija vedno Devica ostala. Ona Marijo brez perstavka kaciga družiga imena „devico“ imenuje; v apostoljski veri kristjanje vsih stoletij v tretjim členu pravijo: „Rojen iz Marije „device“. In od Marije cerkev pravi: „Po porodu si devica čista ostala“; in spet: „Rodila si tistiga, kateri je tebe vstvaril, in vekomaj devica ostanesh“. In v očitni spovedi per s. maši se moli: „Spovem se Bogu vsigamogočnimu, sveti Marii vselej devici“ itd. In drugi Nicejski zbor to resnico izreče s temi besedami: „Ako kdo ne spozná, de je sveta in „vselej devica“ Maria v resnici in zares Božja porodnica, naj bo od cerkve odločen“.

Zato po pravici od deviškiga zakona učeni Rupert pravi: „O resnični zakon, o sveti, nebeški ne pozemeljski zakon! En duh in ena vera je bila v obema, samo popačenosti mesa je ondi manjkalo“.

— In sveta cerkev besede visoke pesmi (1, 5.) prav permerjeno Marii na jezik položi, ki pravi: „*Ogorela sim, vender sim lepa, o Jeruzalemske hčere. Ne glejte na to, de sim ogorela, zakaj sonce me je ošgalo*“. Zato s. pismo Marijo in s. Jožefa prebela limbarja imenuje, ker pravi: „*Moj ljubi se med limbarji pase*“. Vis. pes. 6, 2. Ali ni bila res limbar tista, ktera je bila tako brez madeža, tako čista, tako sveta, tako popolna devica, de njenimu devištvu med stvarmi nič enaciga najti ni bilo, kar si jo je za mater izvolil vir čistosti sam, Jezus Kristus naš Gospod?

O Maria! ti si brez vsiga madeža greha čista bila, tudi si v kreposti in milosti vse svetnike in angele deleč presešla. Prosim te o vselej Devica! zadobi mi milost, de nič ne storim, ne govorim in ne mislim, kar bi bilo tvoji časti le količkej nasproti, marveč iz vse moči tvojo hvalo razširjam. O Maria, mati presveta, za nas Boga prosi!

Mati ljubeznjiva, za nas Boga prosi!

Potem, ko je cerkev Božjo porodnico — Mater Kristusovo, devic devico, Mater milosti božje, Mater prečisto, brez madeža, nedolžno, presveto imenovala, jo zdaj precej imenuje: Mater ljubeznjivo, to je ljubezni vredno. Ni prešteti uzrokov, zavoljo kterih je češena Mati vse ljubezni vredna. Če gledamo na njeno vrednost, je ljubezni vredna, ker je Mati vsigamogočniga Boga; če gledamo na njeno svetost, je ljubezni vredna, ker je bila z nar večimi čednostmi, s preobilno milostjo, z neslišano slavo ozaljšana. Če gledamo na njeno čistost, je ljubeznjiva, ker je od vsiga madeža od vse nesnage greha prosta. Če gledamo na lepoto, je ljubeznjiva, ker je ona kinč in berhkota vsih žén. Če gledamo na lepoto duše, je ljubeznjiva, ker je bila obsvitljena s takimi žarki milosti, de je vse ljudi, ja vse angele deleč za sabo pustila. Če gledamo svoj prid, je ljubeznjiva, ker je naša mati, naša besednica, naše upanje, naša pomočnica.

Kar je lepo, je tudi ljubeznjivo. Prečastita Božja porodnica Marija je prelepa, torej tudi ljubeznjiva. Prelepa je, ker se v sv. pismu toliko lepim rečem v podobva: roži, oljki, limbarju, luni, soncu, zvezdam. Prelepa je, ker jo stvarnik sam hvali, rekoč: „*Kako lepa si, moja prijateleca, kako lepa si*“. Vis. pes. 4, 1. Prelepa, ker so jo natora, milost in čast na duši in telesu olepsale. Milost je vse svoje zaklade v njeno okinčanje izlila. Čast ji je tudi vso svitlost dodelila. Zatorej karkoli se drugod lepiga, karkoli dobriga, karkoli svetiga, karkoli ljubeznjiviga v posamesnih stvaréh razdeleniga najde, to vse se vkupej združeno v sosebni stopnji v Božji porodnici, Marii devici najde.

S. Janez je v svojim skrivnim razodenju vidil ženo s soncem obdano, in luna je bila pod njenimi

nogami, in na njeni glavi je bil venec iz dvanajst zvezd. (Skr. raz. 12, 1.) Kdo je bila ta žena? Brez dvoma presveta Devica Marija. Kaj pomenijo sonce, luna in zvezde? S tim se nič družiga, kakor lepoto Marije počiti; zakaj kakor nobena luč in svitloba svitlobe sonca, lune in zvezd ne preseže, tako nobena stvar z vso svojo lepoto in ljubeznjivostjo Marije ne preseže.

Če je tedej presveta Devica tako lepa, je gotovo ljubeznjiva. Ljubimo jo tedej, in v nji veliko več vir vse lepote Boga ljubimo; ljubimo jo, ker je to volja tistiga, kteri jo je tako lepo, zalo in ljubeznjivo storil.

O Marija! med vsimi hčerami Jeruzalemskimi nar lepši, tvoja ljubeznjivost in ljubeznjiva lepota obudi v mojim sercu veliko ljubezen do tebe, pa tudi žalovanje, de te popred nisim bolj spoznal in bolj ljubil. O mati lepe ljubezni! prosim te, kader me bo na smertni postlji skušnjavec s svojimi ostudnimi podobami strašil, takrat daj le enimu žarku tvoje lepote na me posijati, takrat obrni svoje milostive oči na me, in pokaži mi Jezusa, žegnan sad tvojiga telesa.

Mati ljubeznjiva, za nas Boga prosi!

(Dalje sledi.)

Svetiga Avgušтина izpoved vere.

kar tiče gnado, v kteri in po kteri popolnamost vere obstoji.

(Za poterjenje v sveti veri.)

(Dalje.)

XV.

Serčno se ti zahvalim, jaz narposlednjiši tvojih služabnikov, ko se spomnim dobrot, ki jih je tvoja dobrodarnost moji majhnosti podelila, ker si mene nevredniga po svojim usmiljenji skoz vodo svetiga kersta in prerojenje svetiga Duha od zvez prirojeniga greha osvobodil in me v število svojih otrok sprejel; ker si me z *daram prave vere oblagodaril, ktero (vero) skoz luč svoje gnade in skoz pridige matere — svete cerkve — v meni vedno množiti blagoroliš*. Zahvalim se ti, de si mene, prazno posodo, nevedno, revno človeče, z znanjem in vednostjo napolnil, in mi toliko spoznanje svojiga iména dal. Zahvalim se ti, de si me nečimerniga pečanja s tem svetam osvobodil, in mi milost daš, de vživam ljubezen in tovaršijo tvojih služabnikov, in mi zdravje telesa in duše podeliš, pa me tudi v svojo sveto službo vabiš, ker me osvobodiš toliko nečimernih zmotnjav posvetniga življenja, de duša v dobrim raste — in to vse le po svoji milosti. Zahvalim se ti, o neizmerna dobrota, moj Bog, de mene, de sim ravno ed svojih mladih

nog skorej vedno po potu pregrehe tekal, še vunder dobrotljivo in poterpežljivo k pokori čakaš, ko me nisi z mojimi grehi, hudobijami, zadolženjem in zamudami vred pogubiti hotel. Zakaj, ko bi mi bil ti, o Gospod, po mojim zasluženji poverniti hotel, bi me bila morala že davno zemlja živiga požreti.

XVI.

Pa prosim te, de tvoje dolgo čakanje ne bo nad meno zastoj, ali, kar bodi daleč proč, brez sadu. Močno želim, in iz cele duše prosim, daj mi kraj in čas, vredin sad pokore prinesti, de me tvoje klicanje ob dnevu mojiga odhoda najde vsiga pripravljeniga, de delam pravo pokoro v pepelu in v obleki spokornikov zavolj vsiga, kar ti je nad meno zoperniga. Ti si vsigamogočni Bog neskončnega usmiljenja in neizmerne dobrote, ki si že mnogo grešnih duš, ki so tudi bile prazne dobrih del, zastoj opravičil, precudno otel. Ne odreci samo meni, o Gospod, kar si premnogim podeliti blagovolil. Ne daj duše svojiga služabnika, ki v tebe upa, tebe čaka, v zasramovanje pasti. Kdo je kaj v tebe zaupal, in je bil k sramoti? Ti si vsigamogoč in usmiljen Bog, ki tistih, ki v te zaupajo, nikdar ne zapustiš. Ti si moj Bog, moje edino upanje, moje čez vse veliko usmiljenje, moja gotova nada. Pokaži svojo dobroto do mene zavolj časti in slave svojiga imena, de bojo, ki me sovražijo, osramoteni, ko bodo vidili, de si mi ti pomočnik in tolažnik bil, in de tisti, ki me ljubijo, porečejo: To je spremen, to pomoč po roki Narvikšiga. Amen.

XVII.

Zahvalim se ti, o predobrotljivi Bog, de si blagovolil, me toliko stisk, težav, nesreč, rev in slabost, toliko zaderg in grehov, toliko nalezovanja vidnih in nevidnih sovražnikov, toliko hudobnih besed in zopernost na telesu in duši dosihmal oteti, ker si precudno vodil moje življenje v sreči in nesreči, tako de me nesreča preveč ne potlači, pa tudi sreča preveč ne povzdigne. Zakaj ti si po svoji dobroti in milosti me v svojo ujzdo djal, in me nisi čisto moji svojevolji prepustil, ker si skerb imel za me po svoji priserčni očetovi ljubezni, ter pripustil nisi, de bi bil čez svoje moči skušan.

Zakaj čez je bila priložnost h grehu, ni bilo volje od moje strani, čez je bila pa volja, ni priložnosti bilo. Tebi bodi torej hvala, tebi čast, tebi zahvala, o predobrotni Gospod, za vse tvoje gnade in darove, za vse tvoje dobrote, ki jih mojimu telesu in moji duši podeliš, in si jih vedno delil od mojih otroških let, celo od zibebe sem po svoji pri-

serčni ljubezni in dobroti brez vsiga mojiga zasluženja.

XVIII.

Pa prosim te, Narmilejši, ne dopusti, de bi ti bil nehvaležin za tolikanj dobrot, in nevredin tolike milosti. Ne bodi dopušeno ne hudiču, ne svetlu, pa tudi nobeni reči in nobenimu človeku, nad mano tolike darove v nič djati, zakaj vse se stere, kar se tebi vstavljati prederzne. Deni me, o Gospod, deni me, te prosim, čez dalje bolj v svojo ujzdo, in me vleci za sabo kakor krotko živinče, de se v nobeni reči tvojim zapovedam in tvoji volji ne upiram, temuč mirno in pohlevno, tebe svojiga Gospoda noseč, hodim, in tvoje zapovedi zvesto vsim spolnujem. Budi me, o Gospod, budi me, te prosim, budi me čedalje močnejše, in povsod iz mojiga grešniga spanja s svojo svariščo besedo, in stori, de iz celiga serca, iz cele duše in iz vse moči išem tvoje obličje vse dni svojiga življenja, usmili se me. Vleci me k sebi z močjo svoje vsigamogočnosti, in ne daj, de bi po svoji volji ali kakor bi hotel, od tebe zahajal. Ne daj, de bi tvoja podoba v meni otemnela; zakaj čez bo od tebe varvana, bo vedno častitljiva, vedno žlahtna, vedno čista. Zavolj tebe in zavolj svojiga svetiga imena pomnožuj vedno v meni vero, pravo vero, čisto vero, apostolsko vero, katolsko vero, vero pravovernikov, nepremagljivo vero, nargorečejši vero, narpametniši vero, vero z vsimi čednostmi nakitjeno, de bo vse, kar tebi dopade, po ljubezni in ponižnosti dopernesla, in se ne bo premagati dala o prepiranji zavolj vere ob času preganjanja ali na dan sile.

Prosim te v imenu tvojiga blagoslovljeniga Sina, v katerim si nas blagoslovil z vsim duhovnim blagoslovom v nebeških prebivališih: stori me po svoji gnadi vedno v veri stanovitniga, in v djanji delavniga, de tvojo vero, ktero jezik izgovarja, tudi moje življenje vedno izpoznavava s pobožnim djanjem in lepim zaderzanjem.

(Dalje sledi.)

I s k r a.

Nikdar in nikoli ne želi, de bi se ti med molitvijo kaka prikazen prigodila. Ne želi viditi angela, nebeške oblasti ali Kristusa z svojimi telesnimi očmi, de ne prideš ob pamet, in bi volka za pastirja sprejel, ter svojimu narhujšimu sovražniku hudiču čast skazal.

Sv. Nil.

Opomba. Današnjemu listu Zgodnje Danice so 2 pôle cerkvenih zgodob perdjane.